

TENTOONSTELLING

HALLO, WIJ ZIJN GALLO – ROMEIN

door Jozef Goderis

Tussen 1986 en 1994 werden te Roeselare talrijke Gallo-Romeinse vondsten gelokaliseerd en opgegraven. De site ligt nabij de gekanaliseerde Mandelrivier. In een tijdspanne van zes jaren en in de loop van de diverse opgravingscampagnes werd het gaandeweg duidelijker dat zich op het Bedrijventerrein Roeselare Haven een Gallo-Romeinse artisanale nederzetting bevond, daterend van de late 1ste tot begin 3de eeuw.

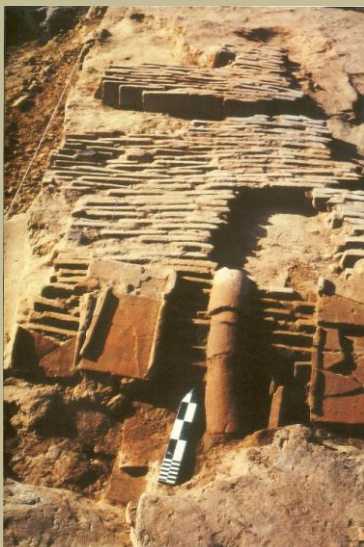
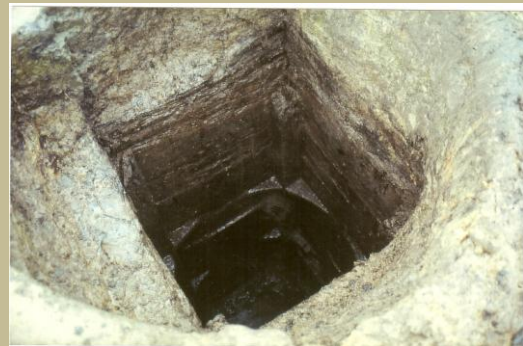
De vier elementen

Het programma van de 22ste Open Monumentendag, op zondag 12 september wordt bepaald door de vier elementen: water, vuur, lucht en aarde.

In de oudheid werden aan deze elementen mythische krachten toegekend. Zij lagen volgens de overlevering aan de basis van het universum. Soms staat dit in discussie maar het staat wel vast dat de vier elementen een grote invloed uitoefenden op de manier waarop de mens en zijn omgeving zich hebben ontwikkeld.

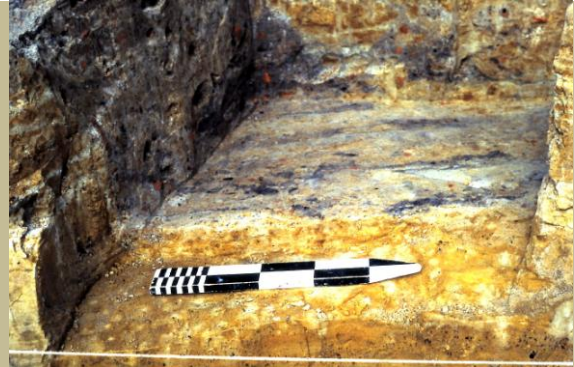
Aansluitend op het thema van OMD 2010 spelen we in met de V.O.B.o.W. – WAR tentoonstelling: **Hallo, wij zijn Gallo-Romein.**

Water: met een reconstructie en enkele originele balken van een van de vijf Gallo-Romeinse waterputten, aangetroffen aan het kanaal van Roeselare naar de Leie, tussen de Kachtemse-, Populier-, Vierweg- en Zwaaiekomststraat in 1992-93.

Vuur: met een voorstelling van het prefurnium of stookplaats van de Gallo-Romeinse dakpannenoven (12m bij 5m), uniek voor West-Vlaanderen, gevonden in 1991 onder het huidige wegdek van de Zwaaiekomststraat op het Bedrijventerrein Haven.

Lucht: een toelichting over de tochtregelaar die aansluit op de stookplaats van de Gallo-Romeinse dakpannenoven (datering 2de eeuw na Chr.).

Aarde: voorstelling van aardewerk, hoofdzakelijk aangetroffen in de vijf teruggevonden eikenhouten waterputten: bv mortaria of wrijfschalen, *Terra Sigillata*: het luxe aardewerk uit de Romeinse tijd, een deel van een Romeinse amfoor, een versierde bovenkant van een voorraadpot enz.

Archeologisch belang van het onderzoek

Op het Bedrijventerrein Haven werd een in 1986 aangesneden Romeins complex via noodopgravingen systematisch onderzocht door V.O.B.o.W. & WAR o.l.v. Johan Termote en Jozef Goderis. Meteen werd de Mandelvallei voor archeologisch onderzoek ontsloten en bewoning op de zandruggen langsheen de Mandel in de Romeinse tijd bevestigd.

De Romeinse inplanting bestond uit meerdere gebouwen o.a. (graan)opslagplaatsen of spiekers, een houtbouw (8m bij 7m) met vakwerkwanden, een gebouw met uitgegraven vloerniveau en vijf waterputten. Dakpanfragmenten (*tegulae en imbrices*) wijzen op solide constructies. Het geheel bleek omgeven te zijn met een 4m brede gracht. Verschillende greppels fungeerden als afwateringskanaaltjes.

Benevens nog niet geïdentificeerde of niet-identificeerbare gebouwsporen en vijf eikenhouten waterputten, die o.m. zeldzame lederen schoeiselfragmenten, een goed bewaarde bronzen kookketel en een opgelapte bronzen ketel opleverden, werden uitgebreide sporen van artisanale bedrijvigheid weergevonden. Het betreft enerzijds sporen en resten van siderurgie of lokale ijzerverwerking, anderzijds de voor West-Vlaanderen unieke vondst van een dakpanoven. De ovenconstructie was ca. 0,70m diep ingegraven. De ovenruimte vertoonde een cirkelvormig grondplan van ca 5,5m diameter. De stookgangvloer was slechts gedeeltelijk bewaard. De aansluitende stookplaats was 1,5 x 2m groot en met een tochtregelaar uitgerust. Aansluitend lagen kleiwinningsputten die na exploitatie, als stortplaats voor misbaksels en ovenresten werden gebruikt.

Besluiten

1. **Bekendheid**: Vóór onze archeologische prospecties en opgravingen op het Bedrijventerrein Haven, was de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting weinig of niet bekend. Zelfs nu nog niet, als de opgravingen na 16 jaar werden afgesloten.
2. **Types van waterputten**: Vier van de vijf gevonden waterputten behoren tot het klassieke type met vier eikenhouten hoekstaanders en met een drietal verdiepingen, afgescheiden door vier horizontale traversen of uitgeronde dwarsstijlen. WP III was overwegend een boomstamwaterput en vormde daarop een uitzondering. Deze laatste was vermoedelijk ook de oudste van de vijf waterputten. Op de bodem lag een laagje flinterdunne houtreepjes die wellicht als filter fungeerde.
3. **Varianten in de bouw van de putten**: Binnen de vier waterputten van het eerder klassieke type konden we in de bouw van de eikenhouten constructies ook een aantal kleine varianten vaststellen.
4. **Geen nagels**: Rondom de waterputten, zowel in de aanlegtrechters, als in de houten bekistingen werd nergens een gesmede nagel gevonden. Ook niet in de planken buiten de hoekpalen. Er werd wel één houten spijl aangetroffen.
5. **Artisanale bedrijvigheid**: De aanwezigheid van een dakpannenoven en de vondsten in en rond de waterputten wijzen op een “artisanale” kwartier binnen de nederzetting. Vondsten van hout, gebakken klei, leder en metaal doken hier op
6. **Economische relaties**: sommige archeologische voorwerpen ingezameld in de vijf waterputten wijzen op handelsactiviteiten: Bijvoorbeeld: “*terra sigillata*” fragmenten afkomstig van Rheinzabern (D), Trier (D) en uit oost of centraal of uit zuid Gallië. (Graufesenque)

WAAR: Rodenbachbib, Arme Klarenstraat 75, Roeselare

DUUR TENTOONSTELLING: van zat. 4 sept. t/m zon 19 sept. tijdens de openingsuren van de bibliotheek.

Uitgezonderd: zondag 12 september OMD, 10-12u en 14-18u.
OMD junior ma 13 , di. 14 en woe. 15 sept. 2010.

Bronnen

Waterputten

GODERIS, J., 1992. Vijf waterputten op Gallo-Romeinse nederzetting. *Rollarius XXI*, 6, p.197-198

GODERIS, J. 1994. Twee Romeinse mesheften gevonden te Roeselare. *West-Vlaamse Archaeologica* 10, p.61-69

GODERIS, J., 2004. Vijf Gallo-Romeinse waterputten in een artisanale wijk te Roeselare in: Brochure Tentoonstelling: Water en vuur in de natuur. Villa 't Eksternest, Zilverberg, Bergstraat 27, Roeselare. 12 t/m 26 sept. 2004. p.34-49

Dakpannenoven

GODERIS, J., & TERMOTE, J., 1992. Bedrijventerrein Haven. Noodonderzoek van een Romeinse landbouwnederzetting en van een Romeinse pannenbakkerij. *West-Vlaamse Archaeologica* 1992, 8 afl. 3, p.62-65

GODERIS, J. & VAN BRABANT, K., 1997. Noodonderzoek van een Romeinse dakpannenoven te Roeselare. *West-Vlaamse Archeokrant* nr 14 mei 1997 p.31-35

GODERIS, J., 2003. Bakstenen en dakpannen uit de Gallo-Romeinse dakpannenoven, gevonden in 1991 op het Bedrijventerrein Haven te Roeselare in Brochure: tentoonstelling Gestalten van steen. Villa 't Eksternest, Zilverberg, Bergstraat 27 Roeselare p.16-17

VAN BRABANT, K., 1994. Een Romeinse dakpanoven te Roeselare. Bijdrage tot de studie van de dakpanproductie in België, aanleunend bij de geldende typologieën in Noordwest-Gallië. Volume I: tekst 123 pag. Volume II: illustraties 59 pag.

Lic Verhandeling KU Leuven. Fac. Letteren. Dep. Archeologie, Kunstwetenschappen en Musicologie. Promotor: prof. dr. A. Van Doorselaer

VAN DOORSELAER, A., (red) 1992. Balans van 15 jaar V.O.B.o.W.-opgravingen in West-Vlaanderen in *West-Vlaamse Archaeologica* 1992 – afl. 1 p. 9-10

VAN DOORSELAER, A. & DECOCK, S., 2004

30 jaar archeologie in West-Vlaanderen. 30 jar V.O.B.o.W.

V.O.B.o.W.-jaarboek. *West-Vlaamse Archaeologica* 19-20. p.64-65.